

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRKİYE'DE KENT SAKİNLERİNİN SUÇ KORKULARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA* A CASE STUDY ON CITY-DWELLERS' FEARS OF CRIME IN TURKEY

Esra Banu SİPAHİ**

Öz

İstatistiksel olarak suç oranlarının kentlerdeki belirgin üstünlüğü ve kente özgü yeni suç türlerinin ortaya çıkması, toplumsal bir fenomen olarak suç korkusunun kent ölçeğinde ele alınmasının gerekliliğini gündeme getirmektedir. Psikolojik bir olgu olduğu kadar toplumsal boyutu da olan suç korkusu, kent sakinlerinin yaşam kalitesini düşürmekte ve gündelik hayatlarında onları sınırlandırmaktadır. Buna karşın, korkuyla mücadele edecek yönetimlerin ve karar alıcıların elinde onlara yol gösterecek saha çalışmaları bulunmamaktadır. Bu çalışma, suç korkusunu kentleşme perspektifinden değerlendirmek üzere, söz konusu yazına bir kapı aralamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suç Korkusu, Kent, Kentleşme, Korku.

Abstract

Fear of crime as a social phenomenon, brings the necessity of analyzing the issue in urban scale because of the decisive increase in statistical crime rates in the cities and also the emergence of new crime types in urban area. Fear of crime which has physiological and social aspects, limits the city-dwellers' daily lives and reduces the quality of life. However, adequate fieldwork has not been done for the governors and decision-makers to guide them while coping with fear. This article brings up a question to the literature on fear of crime, to evaluate the subject from urban perspective.

Keywords: Crime, Fear of Crime, City, Urbanization, Fear.

Giriş

Korku; bireysel ve toplumsal boyutları olan bir kavramdır. Bireysel korkular gelip geçicidir. Kişi genel olarak neden korktuğunun farkındadır. Ancak toplumsal korku ve bu korkunun temelini oluşturan suç korkusu, yalnızca yaygın olarak bireysel korkuların toplamı değil, varlığını belirli kurumların desteği olmaksızın devam ettiremeyen, bilinçaltına yerleşerek, insanları yönlendiren bir korku türüdür (Kul, 2012: 27). Ne var ki, insan hayatının ayrılmaz bir parçası olmasına rağmen çoğu zaman kendisi ve etkileri ya göz ardı edilmiş, ya da farkına varılmamıştır. Daha çok suçun kendisine odaklanılmış ancak, suçla yakın ilişkili olmasına rağmen ve fakat ondan ayrı bir olgu olarak suç korkusu üzerinde fazla durulmamıştır (Uludağ, 2010: 4).

Oysaki suç korkusu çok boyutlu olduğu kadar, farklı nedenlerle ve etkenlerle ilişkilendirilmesi gereken bir olgudur. Bu çalışma, özellikle kent sakinlerinin suç korkusuna odaklanmaktadır. Bunun temel nedeni, dünyada kentleşme eğilimlerinin artması ve kentsel alanın suçun olduğu gibi suç korkusunun da mekânı haline gelmesidir.

Kente gelen göçmenlerin çoğu zaman ekonomik, mekânsal ve toplumsal olarak kentleşememeleri ve bunun sonucu olarak, kentin çöküntü alanlarında ya da kent dışında oluşturdukları yoksul mahallelerde kendi gettolarını oluşturmaları, bu alanların gerek fiziksel, gerekse toplumsal olarak barındırdığı sorunlar, bu mekânların sıklıkla suç ve şiddetle anılmaları sonucunu doğurmuştur. Ancak, günümüzün kozmopolit kentlerinin diğer bölgelerinde de (nitelikli konut alanları vb.) suç oranlarının artması ve suçların çeşitlenmesi söz konusudur. Özellikle tanınmama ya da izini kaybettirme gibi avantajlar (Derdiman, 2010: 55), kenti suçlular açısından ayrıca bir cazibe alanı haline getirmektedir.

Öte yandan, kent yalnızca yoksullar ya da suçlular açısından değil, nitelikli, vasıflı ve sosyoekonomik düzeyi yüksek kesimler için de bir çekim merkezidir. Ancak, bu kesimler içinde de suça eğilimli kişiler mevcuttur. Ünlü ütopyasında Ballard eşsiz anlatımı ile son derece gelişmiş bir ütopya kentte, beyaz yakalı suçluların varlığına ve suç işleme biçimlerine dikkati çekmektedir (Ballard, 2004). Servetine servet katmak isteyenlerin, psikolojik tatminsizlik yaşayanların ya da biyolojik suç kuramlarında ele alındığı üzere genetik olarak suça eğilimli olan beyaz yakalıların işledikleri suçlar da, kente özgü suçlar olarak farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadırlar. Kentlerde çeşitlenen bu suç biçimleri ve istatistiksel olarak suç oranlarının kentlerdeki belirgin üstünlüğü, toplumsal bir fenomen olarak suç korkusunun kent ölçeğinde ele

* Bu çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü 141221005 no'lu proje kapsamında desteklenmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü.

alınmasının gerekliliğini gündeme getirmektedir. Ancak, konuyu kent bağlamında ele alan literatür son derece sınırlıdır ve bu çalışma, söz konusu yazına bir kapı aralamayı amaçlamaktadır.

1. Suç Korkusunun Tanımı

Kısaca "suçtan mağdur olma korkusu" olarak da ifade edilen suç korkusu, geniş anlamda; "bireysel ve toplumsal süreçleri kapsayan, güvensizlik duygusunun yapısı" olarak tanımlanmaktadır (Kul, 2012: 29-30). Üzerinde uzlaşmış bir tanım olmamakla birlikte, literatürde suç korkusu çeşitli boyutlarıyla ele alınarak tanımlanmaktadır.

Bunlardan ilki, suç korkusunun psikolojik boyutuyla tanımlanmasıdır. Buna göre, korku esasen psikolojik bir kavramdır. Suç korkusu, "bireyin suçun mağduru olma korkusudur". Bireyin incinebilirliği, yaşam deneyimleri, yaşı, sosyo-ekonomik durumu, cinsiyeti, suça tanık ya da suçun mağduru olma durumu, yaşadığı çevre gibi değişkenler, bireysel suç korkusunun belirleyicileri olmaktadır. Ancak, bu değişkenlerin dışında da suç korkusu söz konusu olabilmektedir. Örneğin, psikolojik olarak suç korkusu daha önce mağdur olan kişilerde olduğu gibi, hiç mağdur ya da tanık olmadığı halde mağdur olabileceği endişesi taşıyanlarda da görülebilmektedir (Kul, 2012: 20). Öte yandan, psikolojik olarak suç korkusu, bireyin istemediği halde bir suçun faili olarak görülme korkusunu da içermektedir. Bu nedenle Ferraro suç korkusunu, "bir suça ya da kişinin suç ile ilişkilendirdiği sembollere karşı geliştirdiği duygusal korku veya endişe reaksiyonu" olarak tanımlanmaktadır (Ferraro, 1997). Ömeroğlu, bu tanımdaki semboller kavramının, suçun mağduru olmak yanında faili olarak görülebilmeyi de kapsadığından, böyle bir ifadenin suç korkusunu daha iyi açıkladığının altını çizmektedir (2012: 335-336).

Suç korkusunun diğer bir boyutunu da, toplumsal açıdan suç korkusu oluşturmaktadır. Suçla ilgili en belirgin kamuoyu algısı olarak ortaya çıkan suç korkusu (Warr, 1995: 296); "suça duyulan toplumsal tepki" (Özcan, 1994: 151) ya da "suçun toplum içinde yarattığı güvensizlik duygusu" (Dönmezer, 1981: 31) olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, suç korkusu "sosyal bir problem", "toplumsal bir gerçeklik", "çok yönlü toplumsal bir fenomen" olarak nitelendirilmekte, korku ve güvensizlik temelinde ilerleyen bir toplumsallaşmanın varlığı, suç korkusunun bireysel olmaktan uzaklaşıp toplumsal düşünme ve yaşayışı biçimlendirdiği ileri sürülmektedir (Kul, 2012: 27). Bu bağlamda suç korkusu insanın, toplum içinde diğer insanların suç oluşturan eylemlerinden korkması olarak bireysel bir anlam içermekle birlikte; toplum içersinde doğan bir korku türü olduğundan, toplumsal olarak da ele alınmaktadır. Birey bir yönüyle korkularından topluma sığınmakta, diğer bir yönüyle de yeni korkularla tanışmaktadır (Ömeroğlu, 2012).

2. Türkiye'nin Kentleşme Deneyimi ve Suç Korkusu

Türkiye'de de 1950'li yıllardan itibaren hız kazanan kentleşme, sanayileşmeyle birlikte gerçekleşmemiş, göçe bağlı olarak gelişmiştir. Tarımda makineleşme, kırdan iş olanaklarının giderek daha kısıtlanması, güvenliğe bağlı sorunlar, kentlerde yaşam şartlarının köye göre daha iyi olması gibi farklı nedenlerle, kente gelen göçmenleri sorunsuz bir biçimde bütünleştirecek ekonomik ve fiziksel altyapıdan yoksun olan kentler, birdenbire kalabalıklaşmıştır. Kırdan kente göç eden kesim de bu bağlamda barınma sorununu kentlerin dışında kaçak olarak inşa ettikleri "gecekondu" adı verilen düşük kaliteli evlerle gidermeye çalışmışlardır. Giderek gecekonduların oluşturduğu mahalleler ortaya çıkmış, bu mahallelere de "varoş" denilmiştir. Bu yoksul mahallelerde yaşayan insanlar (varoş insanları) marjinal sektörde yani düşük ücretli süreksiz, güvencesiz işlerde çalışmışlar, zaman zaman da suça yönelmişlerdir. Kentlerin kalabalıklaşması ile orantılı olarak suç oranlarındaki artış, doğal olarak kentin yerlileri tarafından bu kesimin sorumlu tutulması ve dışlanması sorununu da beraberinde getirmiştir. Özellikle 1980'lerden itibaren Türkiye'de de uygulamaya konulan yeni-liberal politikalar, kentlerdeki gelir dağılımı eşitsizliklerini belirginleştirmiş ve kutuplaşmayı artırmıştır. Bu kutuplaşma, kentlerde suç oranlarının artmasına ve "öteki"ne karşı duyulan güvensizlik, endişe ve öfke gibi duyguların körüklenmesine ve toplumda suç korkusunun yaygınlaşmasına neden olmuştur.

Çok boyutlu bir "sorunsal" haline gelen hızlı kentleşmenin, akademik yazında henüz yeterli ölçüde üzerinde durulmayan, ancak kentlerdeki görünürlüğü dikkate değer ölçüde artan bir sorun olarak "suç korkusu", özellikle Türkiye kentleri gibi hem iç, hem de uluslararası göçmenlerin hedef yerleşim yerlerinde, yakın bir gelecekte en önemli sorun alanlarından biri haline gelme potansiyeli taşımaktadır. Suç korkusu, yalnızca suça maruz kalan bireylerin değil, tüm toplumun sorunu olarak gerek bireyin, gerekse de toplumun psikolojisini son derece olumsuz etkilemektedir. Hunter'ın (1978:2) ifadesi ile "suç korkusu, kişinin doğrudan suçu deneyimlemesinden önce gelen psikolojik kavramdır". Bu bağlamda, bugünün kentlerinin karşı karşıya olduğu bir olgu olarak suç korkusu ve buna bağlı olarak ortaya çıkan güven bunalımı, kentlerin görünen fiziksel sorunlarının çok ötesinde ve telafisi çok daha zor bir sorun olarak ele alınmalıdır.

Suç korkusu yalnızca bireyler değil, toplum üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bununla beraber ilgili yazında ele alınan çalışmalarda konunun psikolojik ve toplumsal etkileri ele alınmakla birlikte, politik ve mekânsal boyutunun yeterince irdelenmediği görülmektedir. Şöyle ki, suç korkusu bireyler açısından kente, diğer kentlilere, kimi kentsel mekânlara karşı bir güvensizlik duygusu geliştirdiği gibi, insanları

ayrıştırmakta ve kişileri kendi “gönlü getto”larına çekilmeye yöneltmektedir. Böylece kent, farklılıkların birbirini besleyip zenginleştirdiği mekân olmaktan çok bireylerin ve toplumsal tabakaların birbirlerinden ayrıştığı ve birbirine şüpheyle baktığı bir yer haline gelmektedir. Bu durum, suç korkusunun dolaylı olarak, kentlerin mekânsal gelişme sürecini etkilediğini göstermektedir. Güvenlikli konut alanlarının oluşturulması, kentin sokaklarının çeşitli teknolojik sistemlerle “güvenli” hale getirilmesi, kadınların ve diğer dezavantajlı toplumsal kesimlerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak mekânsal düzenlemeler yapılması, yerel yönetimlerin plan kararlarının ve yatırımlarının yönlendirilmesindeki dolaylı etkiler vb. gibi faaliyetlerin bu bağlamda sayılması olanaklıdır.

Diğer taraftan, sorunun ekonomik boyutu da göz ardı edilmemelidir. Neo-liberal sistem içinde güvenliğin giderek bir sektör haline gelmesi, özel güvenlik şirketlerinin işyerlerini, konut ve ticaret alanlarını, hatta okul vb. diğer kamusal alanları korur hale gele gelmeleri, hırsızlık vb. durumlara karşı sigorta sektörünün sunduğu hizmetler, güvenlikli konut alanlarının piyasaya sunulması bu bağlamda değerlendirilebilir.

Sorunun politik boyutu ele alındığında ise, siyasetçilerin suç konusundaki politik yaklaşımlarının ve söylemlerinin, gerek ulusal, gerek yerel anlamda suç korkusunu bir politika aracı haline getirme eğilimi gösterdiği ifade edilmelidir. Bunun en temel nedeni, suçla mücadele politikalarının yürütülmesinden birinci derecede hükümetlerin sorumlu olmalarıdır. Hükümetler, uluslararası alanda politikanın kısırtılmasında etkilidirler ve korku yaratan söylemleri şiddet ve gerilim ortamı oluşturmaktadır. Benzer şekilde ulusal ve yerel alanda da politikacılar güvenlik konusunu siyasallaştırma eğilimi taşımaktadırlar. Çünkü politikacılar suç korkusuna bağlı olarak mağdurları politik bir cephe olarak görmektedirler. Özellikle Türkiye örneğinde Suriyeli göçmenler, terör, kapkaç ve hırsızlık, kadına yönelik şiddet gibi konuların gerek medya, gerekse politikacılar tarafından sıklıkla gündemde tutulduğu ve suç korkusu üzerinden siyaset yapıldığı sıklıkla görülmektedir.

3. Alan Araştırması

Çalışmanın bu bölümünde, günümüzün çeşitlenen ve büyüyen kentleşme sorunlarıyla baş etmek durumunda olan Türkiye’deki kentlilerin, suç korkularına ilişkin algılarının ölçülmesine yönelik olarak gerçekleştirilen alan araştırmasına yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, günümüzde yaşanmakta olan “dünyanın kentleşmesi” sürecinden, toplumların ve bireylerin çeşitli biçimlerde etkilendiği düşüncesinden yola çıkarak; bu etkilerden biri olan suç korkusu olgusu üzerine odaklanmaktadır. Kente aidiyet duygusunu zedelemesinden, yaşam kalitesi ve memnuniyetini düşürmesinden, günlük yaşamın sınırlandırılmasından, kişinin diğer insanlara şüpheyle bakmasına, kimi kentsel alanları kullanmaktan kaçınmasına, hatta dışarı çıkamamasına kadar birçok kentsel, toplumsal, hatta yaşamsal sonuç üreten suç korkusunun, Türkiye’de kentlerde yaşayan bireylerin algıları bağlamında ölçülmesi, bu çalışmanın temel amacıdır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi, Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın ortaya çıkış sürecinde, Türkiye örneğinde yapılan çalışmalar taranmış ve konuya ilişkin alan araştırmalarının son derece sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Konuya sosyoloji ya da kriminoloji perspektifinden bakan çalışmalar olmakla birlikte, konunun kentleşme problemi bağlamında ele alınmadığı görülmüştür. Oysaki, suç korkusu daha çok kentlere özgü bir sorundur ve Türkiye gibi kentsel nüfusu %80’lere¹ ulaşan bir ülkede, kent ölçeğinde bir çalışmanın olmayışı², ilgili literatürde önemli bir eksikliğin bulunduğu göstermektedir.

Bu eksikliğin giderilmesi üzerine planlanan alan araştırması sürecinde, Türkiye’de suç korkusuna ilişkin sınırlı sayıda çalışmada kullanılan yöntemlerin ya derinlemesine mülakat tekniğine dayalı niteliksel sorgulama yöntemi, ya da anket tekniğine dayalı niceliksel sorgulama yöntemi olduğu görülmüştür. Her ne kadar bu çalışmalar yapıyorsa da suç korkusunun gerek kavramsallaştırılması, gerekse de ölçümü sorunludur. Özellikle yabancı literatür incelendiğinde, suç korkusuna ilişkin ölçeklerin eleştirildiği görülmektedir (Taylor & Hale, 1986: 166).

Bu eleştirilere karşın, suç korkusu çalışmalarında sıklıkla kullanılan ölçek, Ferraro’nun *The Fear of Crime* (1995: 35-38) adlı çalışmasında yer alan suç korkusu ölçeğidir. Bu çalışmanın da anket formu oluşturulurken, Ferraro’nun ölçeğinden esinlenilmiştir. Ayrıca, suç korkusu üzerine daha önce yapılmış anket çalışmalarının taraması yapılarak değerlendirilmiş, konuyla ilgili akademisyenlerden fikir alınmış ve taslak anket soruları hazırlanmıştır.

¹ TÜİK 2015 verilerine göre Türkiye’de kentsel nüfus oranı %92 olarak belirlenmiş olmakla birlikte, 6360 sayılı yasa gereği Büyükşehir il nüfusunun tamamının kentsel nüfusa dahil edilmesi söz konusu olmuştur. Bu çalışma kentte suç korkusunu ölçmeye odaklandığından, alan araştırmasının örnekleme belirlenirken, il merkezlerinde yaşayan nüfus baz alınmıştır.

² Kent ölçeğinde yapılan çalışmalar daha ziyade tek bir kentle sınırlı kalmış, ülke genelinde bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmada makro ölçekli alan araştırmasına dayanan niceliksel anket yönteminden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak tam yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Anket formu, otuz yedi sorudan oluşan ve tamamı kapalı uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Hazırlanan anket sorularının yeterli ve anlaşılabilir olup olmadığını belirleyebilmek ve anket sorularını amaca uygun biçimde oluşturabilmek için taslak anket soruları oluşturulmuş ve pilot çalışma yapılmıştır. Pilot uygulama, 15-25 Aralık 2015 tarihleri arasında İstanbul ve Konya ilinde her bir ilde 20'şer katılımcı ile yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Anketi cevaplayan katılımcılardan anket formunda yer alan soruların anlaşılabilirliği ve kapsamı hakkında yorum yapmaları istenmiş ve bu yorumlar sonucunda bazı sorular yeniden formüle edilerek, anket formuna son hali verilmiştir. Bu bağlamda yapılan ön testler sonucunda araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilmek için anket formunun uygulanmasına geçilmiştir.

Anket çalışması, 22 Şubat - 9 Mart 2015 tarihleri arasında belirlenen örneklem planı doğrultusunda toplam yirmi altı kent merkezinde gerçekleştirilmiştir. Anket çalışmasında toplam kırkdört anketör, bir genel koordinatör, bir proje yöneticisi, bir istatistik uzmanı, bir veri kontrol uzmanı, iki edit elemanı, üç veri girişçi ve onsekiz saha koordinatörü görev almıştır.

Anket çalışmasının kapsamı, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan tüm kentlerdir. Örneklem seçiminde kent merkezleri esas alınmıştır. Kentler, Devlet Planlama Teşkilatı'nın, Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine uygun karşılaştırılabilir istatistiksel veri tabanı oluşturulması amacıyla ülke genelinde yaptığı "İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması³ (İBBS - NUTS)" esas alınarak belirlenmiştir. Anket çalışması Düzey 2'de yer alan yirmi altı il, seksen üç ilçe ve toplam üçyüzdoksandört mahallede, 2000 katılımcı ile yüz yüze görüşme yöntemiyle saha çalışması gerçekleştirilmiştir.

Örneklem kapsamına dâhil edilen kent merkezlerinde kaçar adet anket yapılacağı 1 Kasım 2015 Genel Seçimi seçmen sayısına göre katmanlandırılarak belirlenmiştir. Büyükşehir Belediyesi bulunan illerin merkez ilçelerinde⁴, büyükşehir belediyesi bulunmayan illerde ise merkez ilçelerde ve 2014 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi nüfus yoğunluğuna göre belirlenen mahalleler⁵ örneklem olarak seçilmiştir. Yerleşim birimlerinin tespitinden sonra, belirlenen mahallelerde hangi sokaklarda veya caddelerde anketin uygulanacağı rastsal (random) yöntemle seçilmiştir. Cadde ve sokakların belirlenmesinden sonra, buralardaki hane ve işyerleri sayılmış ve numaralandırılmıştır. Hazırlanan bu numara listesinden o mahallede kaç anket gerçekleştirilmesi planlandıysa, belirlenen sayı kadar hane/işyeri rastsal yöntemle seçilmiş, görüşmeler belirlenen bu hane ve işyerlerinde gerçekleştirilmiştir. Görülecek katılımcıların belirlenmesinde olasılıklı örneklemeden vazgeçilmiş, cinsiyet ve yaş kotaları uygulanmıştır.

Araştırmanın evrenini Türkiye sınırları içerisinde yaşayan ve 18 yaşını doldurmuş Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Yani seçilen hata payına göre, belli bir değerden sonra örneklem büyüklüğünün artmasına gerek kalmamaktadır. Bu bağlamda çalışmada ele alınan örneklemin evreni temsil etme yeterliliğinin olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Analiz aşamasında SPSS 22 istatistik paket programı kullanılmıştır. Yapılan Analizler sırasıyla Güvenirlilik analizi, Frekans Analizlerinden faydalanılmıştır.

Güvenirlilik Analizi (Cronbach's Alpha) Testin Tamamına uygulanmıştır ve bulunan istatistik (0,919) verinin analizi için yeterli güvenirlilik seviyesini sunmuştur.

Teste frekans analizi yapılan bazı likert tipli soru serilerinden ayrıca endeksler oluşturulmuştur. Endekslerle ilgili açıklamalar endeksin kullanıldığı bölümde yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Suç korkusu, doğası gereği psikolojik bir olgudur. Bu nedenle sorulara verilen cevaplar, katılımcıların algıları doğrultusunda olmaktadır. Deneklerin psikolojik durumları bireysel analizlere konu olacağından, verilen cevapların algıyı yansıttığı ön kabulünden hareket edilmektedir. Ferraro bu nedenle, suç korkusu araştırılırken, duygusal bir durumdan ziyade değer yargılarının ölçülmesi gerektiğinin altını çizmektedir (1995).

Korku, insanların tanımadıkları kişilere doğrudan yansıtacakları bir olgu değildir. Kimi bireyler – özellikle de erkekler- (Pain, 2001: 905) korktuklarını gizleme eğilimi göstermektedirler. Korkuyu ölçmeye yönelik olarak sorulan "suça karşı tedbir almak" ya da "suç mağduriyeti yaşamış olmak" gibi sorularda da deneklerin doğrudan düşündükleri cevapları değil, kendilerince "ideal" olan cevabı verme eğiliminde oldukları gözlemlenmektedir. Örneğin, cinsel taciz ya da saldırıya uğramış olmak gibi, toplumsal baskı

³ İBBS'de iller üç düzeyden oluşmaktadır. İlk aşamada iller, idari yapıya uygun olarak 81 adet il "Düzey 3"de bölge birimleri olarak tanımlanmıştır. Ekonomik, sosyal ve coğrafi yönden benzerlik gösteren komşu iller ise, bölgesel kalkınma planları ve nüfus büyüklükleri de dikkate alınarak "Düzey 1" ve "Düzey 2" olarak gruplandırılmak suretiyle Düzey 2'de 26 adet bölge birimi, yine aynı ölçüde göre Düzey 1'de de 12 adet bölge birimi tanımlanmıştır.

⁴ Çalışmada kullanılan "Merkez ilçe" kavramı, 6360 Sayılı yasal düzenleme öncesinde "merkez ilçe" olarak adlandırılan ilçeler için kullanılmaktadır.

⁵ Örneklem kapsamına alınan ilçelerde kaçar mahallenin örnekleme dâhil edileceği, ilçe merkezinin nüfus yoğunluğuna göre belirlenmiştir.

nedeniyle “gizli tutulmak” durumunda tutulan sorulara “gerçek” cevapların verilme olasılığının düşük olması, araştırma bulgularının yorumlanması noktasında göz önünde tutulması gereken önemli sınırlılıklardır.

3.4. Araştırma Bulguları

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye’de kentlilerin suç korkularını analiz edebilmek için tasarlanan anket çalışmasından elde edilen verilere yer verilmektedir.

3.4.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerinin Analizi

Araştırma, örneklem olarak belirtilen 26 kentte yaşayan toplam 2000 kişi ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan örneklem grubunun sosyo-demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla yöneltilen sorulardan ilki, katılımcıların cinsiyet dağılımını belirlemeye yönelik olmuştur.

Tablo 1. Örneklem Grubunun Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	994	49,7
Erkek	1006	50,3
TOPLAM	2000	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi, örneklem grubunun %49,7’si “kadın”; %50,3’ü “erkek”tir. Katılımcılar cinsiyet açısından değerlendirildiğinde, 2015 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi cinsiyet verilerine göre Türkiye evrenini yansıtmaktadır.

Tablo 2. Örneklem Grubunun Yaş Dağılımı

Yaş	Sayı	%
18-24	582	29,1
25-34	589	29,5
35-44	427	21,3
45-59	314	15,7
60 ve üstü	88	4,4
TOPLAM	2000	100,0

Tablo 2’ye göre örneklem grubunun yaş dağılımları; 18-24 yaş arası %29,1; 25-34 yaş arası %29,5; 35-44 yaş arası %21,3; 45-59 yaş arası %15,7; 60 ve üzeri yaş %4,4 biçimindedir. Bu dağılım değerlendirilirse, örneklem grubunun genç bir profile sahip olduğu ifade edilebilir. 2015 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi yaş verilerine göre Türkiye’de “yaşlı nüfus” olarak adlandırılan 65 yaş ve üzeri nüfusun, toplam nüfus içindeki oranı %8,2’dir. Yaş dağılımı açısından gençlerin örneklem grubunda çoğunluğu oluşturması bu çalışma açısından anlamlıdır, çünkü bilindiği gibi Türkiye’de kentsel nüfusun önemli bir bölümünü aktif, çalışma yaşında genç nüfus oluşturmaktadır. Kırdan doğup büyüyen bireyler de, kırsal nüfusun çekiciliği nedeniyle, kente göç etmektedirler (Keleş, 2015). Bu durum, kırsal nüfusun yaşlanması anlamına gelmektedir.

Tablo 3. Örneklem Grubunun Medeni Durumu

Medeni Durum	Sayı	%
Evli	992	49,6
Bekâr	924	46,2
Eşinden ayrı	20	1,0
Boşanmış	34	1,7
Eşi vefat etmiş	30	1,5
TOPLAM	2000	100,0

Örneklem grubunun medeni durumlarının kentsel nüfus bağlamında değerlendirildiğinde oldukça dengeli dağıldığı görülmektedir. Buna göre katılımcıların %49,6’sı “evli”, %46,2’si “bekâr”, % 4,2’sinin ise “eşinden ayrı”, “eşi vefat etmiş” ya da “boşanmış” olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Örneklem Grubunun Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Sayı	%
Okur-yazar	18	0,9
İlkokul	282	14,1
Ortaokul	280	14,0
Lise	849	42,4
Üniversite	519	26,0
Yüksek lisans	44	2,2
Doktora	8,0	0,4
TOPLAM	2000	100,0

Örneklem grubunun sosyal statülerini belirleyebilmek amacıyla ilk olarak eğitim düzeyleri sorgulanmıştır. Eğitim durumları bağlamında örneklem grubunun; %0,9’unun “okur-yazar”, %14,1’inin

“ilkokul mezunu”, %14’ünün “ortaokul mezunu”, %42,4’ünün “lise mezunu”, %26’sının “üniversite mezunu”, %2,2’sinin “yüksek lisans” ve %0,4’ünün “doktora” mezunu oldukları görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımı incelendiğinde en yüksek dağılımın “lise mezunu” (%43) olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Örneklem Grubunun Meslek Dağılımı

Meslek	Sayı	%
Devlet memuru	151	7,6
İşçi	333	16,7
Özel sektör çalışanı	302	15,1
Öğretmen/öğretim üyesi	40	2,0
Kamuda orta/üst düzey yönetici	14	0,7
Özel sektörde orta/üst düzey yönetici	20	1,0
Tüccar/iş adamı/sanayici	22	1,1
Küçük esnaf/zanaatkar	169	8,5
Serbest meslek erbabı(avukat doktor,müh. Vb)	58	2,9
Çiftçi/ziraatçı	4	0,2
Emekli	90	4,5
Öğrenci	415	20,8
İşsiz	57	2,9
Ev hanımı	325	16,3
TOPLAM	2000	100,0

Diğer bir sosyal statü göstergesi olarak örneklem grubuna meslekleri sorulmuştur. Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımları incelendiğinde; en yüksek oranı %20,8’le “üniversite öğrencileri” oluşturmuştur. Çalışmanın kapsamını kentsel nüfus oluşturduğundan, bu oranın yüksek olması araştırma öncesinde de öngörülmüştür. Bu oranı %16,7 ile “işçiler” ve %16,3 ile “ev hanımları” izlemektedir. Örnekleme sırasıyla; %15,1’lik bir oran ile “özel sektör çalışanları”; %8,5 ile “küçük esnaf/zanaatkarlar”; %7,6 ile “devlet memurları”; %4,5 ile “emekli”ler, %2,9 ile “işsizler” ve yine %2,9 ile “serbest meslek erbabı”; %2 ile “öğretmenler veya öğretim üyeleri”; %1,1 “tüccarlar, iş adamlar veya sanayiciler”; %1 ile “özel sektörde orta/üst düzey yöneticiler”; %0,7 ile “kamuda orta-üst düzey yöneticiler” ve kentsel alanda beklenileceği üzere çok düşük bir oranını (%0,2’sini) “çiftçi, ziraatçı veya hayvancılar” oluşturmuştur. Bu durum, katılımcıların herhangi bir meslek grubunda yoğunlaşmadığı, dağılımın dengeli olduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Örneklem Grubunun Gelir Dağılımı

Gelir Dağılımı	Sayı	%
0-2000 TL	600	30,0
2001-4000 TL	622	31,1
4001-6000 TL	246	12,3
6001 TL ve üzeri	59	2,9
Cevap Yok	473	23,7
TOPLAM	2000	100,0

Örneklem grubunun gelir dağılımları incelendiğinde; 2000 TL ve altı gelir beyan eden katılımcıların oranı %30 ve bu orana yakın bir oranda (31,1) katılımcının 2001-4000 TL gelir aralığında oldukları görülmektedir. Bu dağılım, toplam denek sayısının %60’ına tekabül ettiğinden, gelir dağılımında orta ve alt gelir grubunun ağırlıkta olduğu görülmektedir. Gelirinin 4001-6000 TL aralığında olduğunu belirten katılımcıların oranı %12,3 ve gelirinin 6001 TL ve üzeri olduğunu ifade edenlerin oranı da %2,9’dur. Buna karşın katılımcıların önemli bir oranı (%23,7) gelir durumlarını beyan etmekten çekinmişlerdir. Bu durumu iki açıdan yorumlamak olasıdır. Bunlardan ilki, kişilerin gelir beyan etme noktasında çekinmeleridir. Özellikle kentlerde varsıl kesimlerin önemli bir bölümünün -büyük olasılıkla suç korkusu nedeniyle- gelirlerini ifade etmekten kaçındıkları bilinmektedir. Ancak, katılımcıların gelir düzeyleri net bir biçimde tespit edilemeyeceği gibi, gelirlerini neden beyan etmediklerinin tespit de edilmesi güçtür. Bu ifade bir çıkarımdan öteye gidememektedir. Öte yandan, kimi katılımcıların da işsiz olduğu, düzenli geliri olmadığı ya da geliri çok düşük olduğu için cevap vermemiş olma olasılığı mevcuttur.

3.4.2. Örneklem Grubunun Kentle İlişkilerinin Analizi

Kentleşmenin mekânsal, ekonomik ve toplumsal boyutları analiz edilirken, kişinin kentte kalış süresi önemli bir veri olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda “kentli” olmak, bir yandan kentle bütünleşmiş olmak, diğer yandan da kente özgü davranış kalıplarını sergiliyor olmak anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, kentli olmak, kente dair olumsuzlukların farkında ve bu olumsuzluklardan rahatsız olmaktır. Elbette kentli olmanın koşulu kentte uzun yaşamak değildir ancak “oralı” olmak, “kentine sahip çıkmak”, “ait olmak” gibi duygu ya da algıların biçimlenmesinde kentte kalış süresi belirleyici olabilmektedir. Bu nedenle, katılımcıların ne kadar süredir kentte yaşadıkları önemlidir.

Tablo 7. Örneklem Grubunun Kentte Yaşama Süresi

Kentte Yaşama Süresi	Sayı	%
1-3 YIL	137	6,9
4-8 YIL	220	11,0
9-15 YIL	200	10,0
16 YIL VE ÜZERİ	1443	72,2
Toplam	2000	100,0

Tablo 7’de görüldüğü gibi, örneklem grubunun %72,2’si 16 yıldan fazla bir süredir kentte yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların önemli bir bölümünün gençlerden oluştuğu göz önünde bulundurulursa, örneklemin önemli bir kısmının “kentli” olduğunu görece olarak ifade etmek olasıdır. Kentte 4-8 yıldır oturduğunu ifade edenlerin oranı (%11) ile 9-15 yıldır yaşadığını ifade edenlerin oranı (%10) birbirine çok yakındır. Kentte 1-3 yıldan beri ikamet eden katılımcıların oranı %6,9’dur. Bu katılımcıların bir bölümü başka bir kentten gelmiş olabilecekleri gibi, bu oran içinde kırdan göç etmiş katılımcılar da bulunmaktadır.

Klasik anlamda kentte yaşamak, kentin havasını solumak, sokaklarında yürümek, semt pazarından alışveriş yapmak, mahalleli olmak, komşuluk ilişkilerini sürdürmek demektir. Buna karşın, günümüzde bu biçimde bir kent yaşamından giderek uzaklaşıldığı, kentliliğin farklı bir yöne doğru evrildiği, kentlerin de hızla dönüştüğü görülmektedir.

Bu dönüşüm, bir yandan kentlerin içinde, eski yerleşim birimlerinde ve mahallelerde yaşanmakta, diğer yandan kent çevreye doğru hızla genişlemekte ve kırsal bölgeleri de içine alarak, devasa yerleşim yerleri haline gelmektedir.

Bu süreçte mahallenin vazgeçilmez sokaklar da dönüşmektedir. Sokaklar, yürünen, sosyalleşmenin yaşandığı, kentin aynası olan mekânlar olmak yerine, ya sitelerin arasında kaybolan, sadece arabaların ulaşımına ayrılmış büyük duvarlar, tel örgüler ya da parmaklıklar arasında sıkışmış “yollar” haline gelmekte, ya da insanların تنها zamanlarda ürpermelerine neden olan, serserilerin, evsizlerin ya da suçluların mekânı haline dönüşmektedir. Geleneksel mahalleler hızla siteleşmekte, komşuluk ilişkilerindeki mesafeler artmakta, kimi mahalleler de suç merkezi haline dönüşmektedirler.

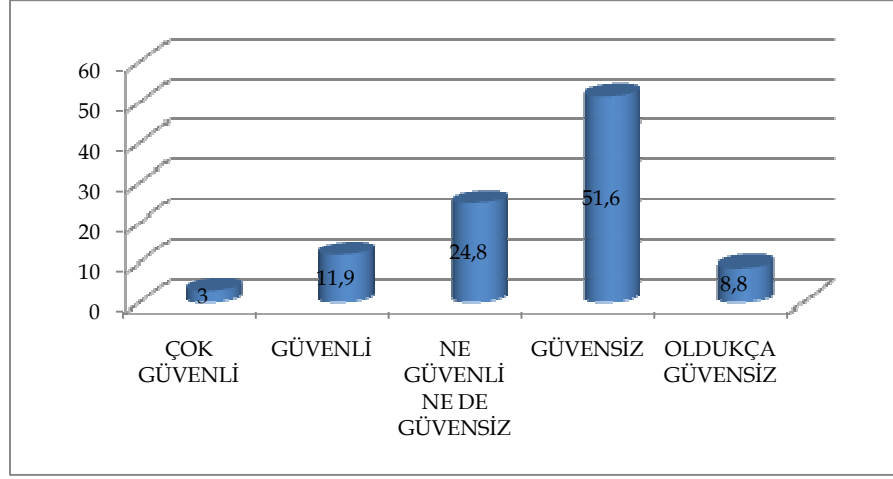
Bu süreç kuşkusuz neo-liberalizmin kentler üzerindeki etkilerinin bir yansıması olarak yorumlanmalıdır. Bu yeni süreçte, kentlilerin yaşam döngüleri değişmekte olduğu, ev-iş-avm üçgeninde yaşanan bir “kent hayatı” gündeme gelmektedir.

Dünya ile paralel biçimde, Türkiye’de de kentler aynı dönüşüm sürecinden nasibini almaktadırlar. Ne var ki Türkiye’de 1990’lardan itibaren yaşanan terör olaylarının, 2015 yılından itibaren kentlerin de sorunu haline gelmesi, mevcut gelir dağılımı adaletsizlikleri, göç ve bütünleşme sorunları ve yaşam şansı eşitsizliklerine eşlik eden, kutuplaşmakta olan kentlerin, güvenlik sorunlarına bir yenisini -ve belki de suç korkusu açısından- en çarpıcı olanının eklendiği görülmektedir. Sözü edilen süreçte Suruç saldırısıyla alevlenen, İstanbul ve Ankara gibi metropollerde şiddetini hız kesmeden devam ettiren terör, Türkiye kentlerinin mevcut sorunlarını adeta unutturmuş durumdadır.

3.4.3. Örneklem Grubunun Kent Güvenliğine İlişkin Algılarının Analizi

Örneklem grubunun kent güvenliğine ilişkin algılarını ölçmeye yönelik olarak çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bunlardan ilki; “Yaşadığınız kenti gece vakti dışarı çıkmak için ne kadar güvenli buluyorsunuz?” sorusudur. Genel olarak suç oranlarına ilişkin veriler incelendiğinde, gündüz vakti daha fazla suç işlendiği bilinmektedir. Buna karşın insanlar kendilerini daha çok gece/akşam saatlerinde tedirgin hissetmektedirler. Katılımcıların kenti gece vakti dışarı çıkmak için ne kadar güvenli bulduklarına yönelik sorulara verilen cevaplar aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Grafik 1. Örneklem Grubunun Kenti Gece Vakti Dışarı Çıkmak İçin Güvenli Bulma Durumlarına İlişkin Algıları

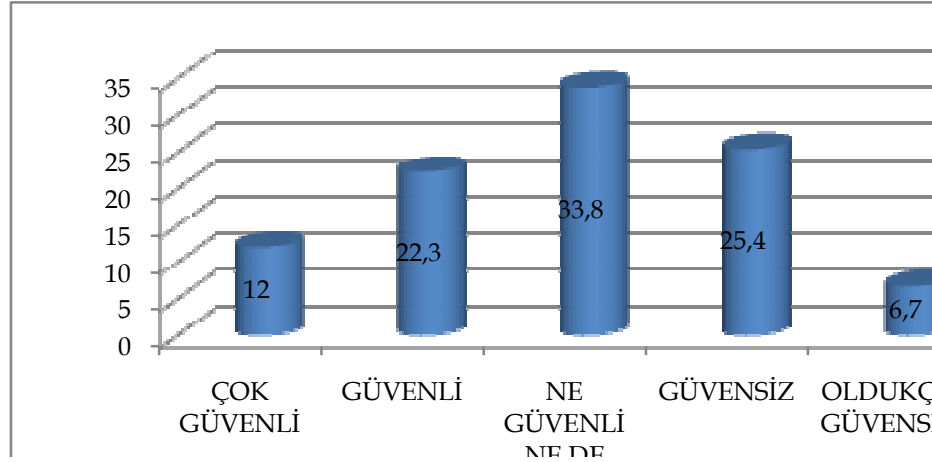

Örneklem grubunun önemli bir bölümü (%60,4) kenti gece dışarı çıkmak için güvensiz bulunduğunu ifade etmiştir. Buna bir de çekimser kalanların oranı (%24,8) eklendiğinde, katılımcıların önemli bir bölümünün (%85,2) aslında kenti gece “güvenli” bulmadıkları sonucuna varılabilir. Yaşadıkları kenti gece “güvenli” bulanların oranı % 11,9 iken, “çok güvenli” cevabını verenlerin oranı sadece %3’tür. Bu oranlar, beklenildiği gibi gece vakti insanların kendilerini kette güvende hissetmediklerini göstermektedir.

TÜİK’in 2014 yılında yapmış olduğu Yaşam Memnuniyeti Araştırması’nda katılımcılara *yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken hissettikleri güvenlik algıları* sorulmuş, buna göre; %9,1’i çok güvenli bulunduğunu, %50,9’u ise güvenli bulunduğunu belirtmiştir. Benzer bir çalışma da Sipahi ve Örselli (2016) tarafından 2014 yılında Türkiye evreninde gerçekleştirilmiş, *gece dışarı çıkarken güvende hissetme durumu* sorgulanmıştır. Katılımcıların %46,6’sı “güvende hissetmediklerini” belirtmişlerdir. Güvende hissettiklerini belirtenlerin oranı ise % 32,9’dur. Bu durum, aradan geçen kısa zamana karşın, kişilerin güvenlik algılarında zaman içinde bir azalma olduğu izlenimini vermektedir.

Gece vakti kenti güvenli bulma durumuna göre, gündüz vakti kente ilişkin güvenlik algısı arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Uludağ ve Dolu (2013: 46-47) çalışmalarında, gündüz ve gece vakti hissedilen korku düzeyinde önemli farklılıklar bulunduğu altını çizmektedirler.

Grafik 2. Örneklem Grubunun Kenti Gündüz Vakti Dışarı Çıkmak İçin Güvenli Bulma Durumlarına İlişkin Algıları

Grafik 2’ye göre,örneklem grubu içinden kenti gündüz vakti ne güvenli, ne güvensiz bulanların oranı %33,8’dir. Kenti güvensiz bulanların oranı (%32,1) ise, güvenli bulanların oranına (%34,3) yakındır. Bu tabloya bakıldığında kentin gündüz vakti de güvenli bulunduğu izlenimi oluşmamaktadır.

Kente ilişkin güvenlik algısını ölçmeye yönelik olarak sorulan diğer bir soru da; katılımcıların “*kent içinde bir yerden başka bir yere giderken tedirgin olup olmadıkları, tedirgin oluyorsa, hangi tür yer/yerlerde tedirgin oldukları*” sorusudur. Soruya ilişkin veriler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Örneklem Grubunun Kent İçinde Bir Yerden Başka Bir Yere Giderken Tedirgin Olma/Olmama Durumu ve Tedirgin Olunan Yerler

Tedirgin Olunan Yerler	Sayı	Cevaplar İçindeki %	Katılımcılar İçindeki %
Aşırı kalabalık	506	17	25,3
Karanlık	546	18	27,3
Sokak hayvanlarının yoğun olduğu yerler	353	12	17,6

Tenha saatler/yerler	857	28	42,8
Etnik olarak benden farklı kişilerin yaşadığı yerler	163	5,0	8,1
Toplu ulaşım araçları	131	4,0	6,5
Hiçbir yerde tedirgin olmam	492	16	24,6
TOPLAM	2000	100,0	152,4

Not: Katılımcılar birden fazla seçeneği işaretleyebilmişlerdir.

Katılımcıların %42,8'i tenha saatlerde ya da yerlerde, %27,3'ü karanlıkta, %25,3'ü aşırı kalabalık yerlerde, %17,6'sı da sokak hayvanlarının yoğun olduğu yerlerde tedirgin olduğunu belirtmiştir. Bunların dışında, 163 kişi, etnik olarak kendisinden farklı kişilerin yaşadığı yerlerde, 131 kişi de toplu ulaşım araçlarında tedirginlik hissettiğini beyan etmiştir. Buna karşın, tedirgin olmadığını belirtenlerin oranı %24,6'dır. Bu oran, kentte yaşayan bireylerin %75,4'ü gibi önemli bir kısmının kent içinde bir yerden başka bir yere giderken tedirgin olduklarını göstermektedir.

Yine, katılımcıların kentte ne tür insanlardan çekindiklerini belirlemeye yönelik olarak; "Yaşadığınız şehirde sizi en çok hangi tür kişiler tedirgin eder?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Tablo 9'da görülmektedir.

Tablo 9. Örneklem Grubunun Kentte Karşılaşılan Kişilerden Tedirgin Olma/Olmama Durumu ve Tedirgin Olunan Kişiler

Tedirgin Olunan Kişiler	Sayı	Cevaplar İçindeki %	Katılımcılar İçindeki %
Evsizler	131	4	6,5
Dilenciler	368	10	18,4
Üçüncü cinsiyetten kişiler	211	6	10,5
Sarhoşlar	820	23	41
Grup halindeki gençler	524	15	26,2
Grup halindeki çocuklar	82	2	4,1
Yabancılar/Suriyeliler	650	18	32,5
Akıl sağlığı yerinde olmayanlar	390	11	19,5
Hiç kimseden tedirgin olmam	377	11	18,8
Madde bağımlıları	17	0	0,8
Diğer	9	0	0,4
TOPLAM	3579	100	178,7

Not: Katılımcılar birden fazla seçeneği işaretleyebilmişlerdir.

Tablo 9'a göre, örneklem grubunun çok önemli bir bölümü (%81,2) kentte bazı kişilerden tedirgin olduklarını belirtmişlerdir. Bunlardan, %41'i "sarhoşlardan", %32,5'i "yabancılardan" (Suriyeli göçmenler çoğunlukta olduğu için özellikle belirtilmiştir), %26,2'si "grup halinde dolaşan gençlerden", %19,5'i "akli dengesi yerinde olmayan kişilerden" ve %18,4'ü "dilencilerden" tedirgin olduğunu belirtmiştir. "Hiç kimseden tedirgin olmadığını" belirtenlerin oranı ise ancak %18,8'dir. Bu oranlar, kent güvenliği açısından sorunlar olduğunu göstermektedir.

Kentin güvenli bir yer olarak algılanması noktasında toplu ulaşımın kullanılması da önemli bir veridir. Özellikle gece vakti toplu ulaşım pek çok metropolde "tehlikeli" olarak algılanmakta ve bu durum kentsel hareketliliği olumsuz yönde etkilemektedir. Gerçekten de Paris, New York gibi büyük metropollerde geceleri metro vb. taşıma araçlarına ait terminaller veya duraklar evsizlerin mekanı haline gelmektedir. Bu durum, kent halkında tedirginliğe yol açmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'de böyle bir güvensizlik algısının olup olmadığını ölçmeye yönelik olarak, örneklem grubuna "Gece/akşam toplu ulaşım araçlarına binmekten tedirgin olur musunuz?" sorusu sorulmuştur.

Tablo 10. Örneklem Grubunun Yaşanılan Kentte Gece Toplu Taşıma Aracını Kullanma Durumu

Gece Toplu Taşıma Aracını Kullanma	Sayı	%
Gece/akşam toplu taşıma aracına binmem	115	5,8
Evet	627	31,4
Hayır	1221	61,1
Fikrim yok	37	1,8
TOPLAM	2000	100,0

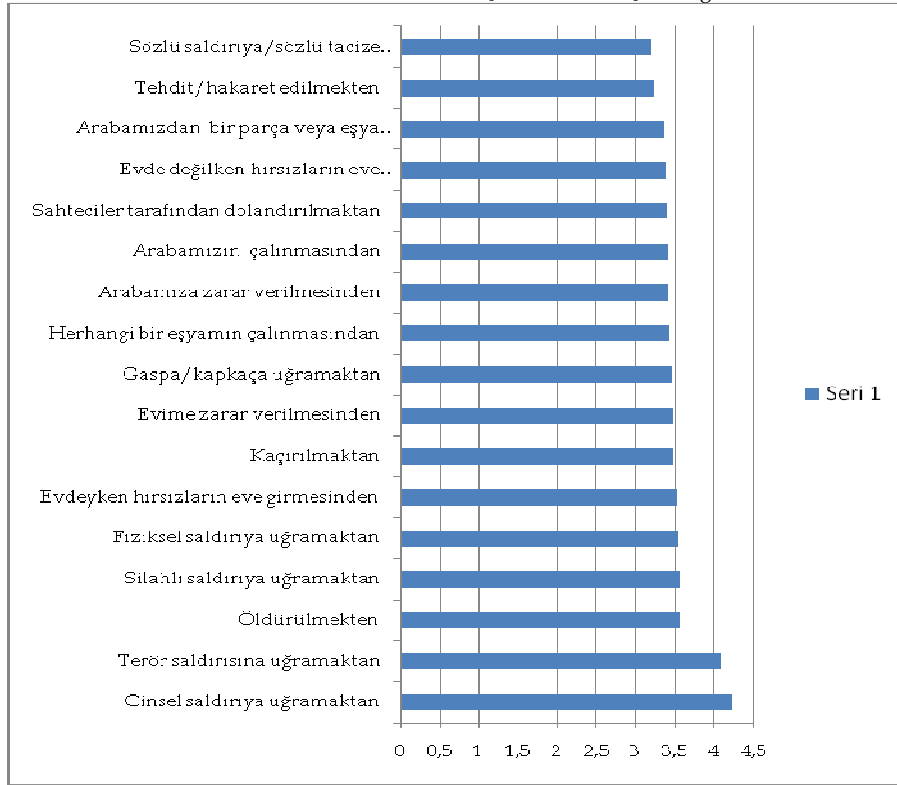
Tabloda 10'da görüldüğü gibi, katılımcıların çok önemli bir bölümü (%61,1) geceleri toplu taşıma araçlarına binmekten tedirgin olduklarını, %5,8'i de akşam/gece saatlerinde toplu taşıma aracına hiç binmediklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda katılımcıların çok önemli bir bölümünün (%66,9) kent içi ulaşımında, toplu taşımayı akşam/gece saatlerini güvenli bulmadıkları ifade edilebilir.

3.4.4. Örneklem Grubunun Suç Korkularının Analizi

Suç korkusu araştırmalarında kişilerin hangi suça ya da suçlara maruz kalmaktan korktukları sorulmaktadır. Bu sorulara verilen cevaplar, suç korkusunun düzeyini belirlemede kullanılmaktadır. Daha

çok Ferraro ölçeği baz alınarak hazırlanan bu soruların benzeri bu çalışmada da katılımcılara sorulmuş ve 1'den 5'e kadar bir derecelendirme yapılmıştır.

Grafik 3. Örneklem Grubunun Suç Korkusuna İlişkin Algıları

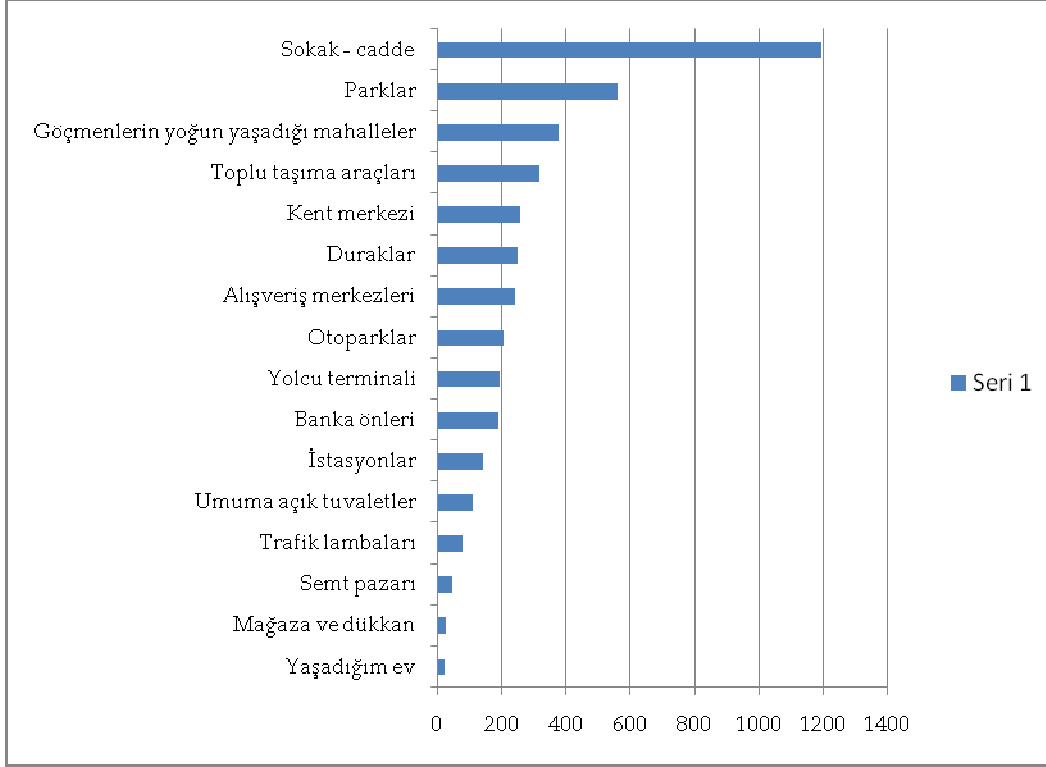
Not: Ölçekte ortalama hesaplanırken; 5, "çok korkarım"; 4, "korkarım"; 3, "biraz korkarım"; 2 "korkmam" ve 1 "hiç korkmam" anlamındadır. Fikrim yok diyenler ortalama hesabına dâhil edilmemiştir.

Grafik 3'te görüldüğü gibi, örneklem grubunun suç korkusu yüksek düzeydedir. Elde edilen bulgulara göre en çok korkulan suç 4,23 ortalama puanla *cinsel saldırıdır*.⁶ Bunu 4,07 puanla *terör saldırısına uğramak* izlemektedir. Bu iki suçun da şahsa yönelik suç olması ilgi çekicidir, çünkü genellikle kentsel alanda şahsa yönelik suçlardan ziyade mala yönelik suçların işlendiği bilinmektedir. Buna karşın, son zamanlarda, başta Diyarbakır olmak üzere, Türkiye kentlerinde sıkça yaşanmakta olan terör olayları, bu olayların gerek medyada ve kamuoyunda, gerekse de politikacıların söylemlerinde birinci gündem maddesi haline gelmesi, kentlileri doğrudan etkilemiş ve teröre karşı suç korkusu belirgin bir biçimde yükselmiştir. Bu suçları sırasıyla, *öldürülmek* (3,57), *silahlı saldırıya uğramak* (3,56), *fiziksel saldırıya uğramak* (3,54), *evdeyken eve hırsızın girmesi* (3,54), *kaçırılmak* (3,49), *gasp* (3,48), *evime zarar verilmesi* (3,48) gibi hem mala, hem de şahsa yönelik suçlar izlemektedir. Ortalama değerleri diğer suçlara yakın olmakla birlikte en az suç korkusu, *sözlü saldırıya uğramak* (3,21) ve *tehdit/hakaret edilmek* (3,23) suçlarına karşı hissedilmektedir.

Suçta maruz kalma risk algısı, kuşkusuz kentsel mekânlara göre değişkenlik göstermektedir. Kimi kentlerde katılımcılar hiç girmek istemeyecekleri mahalleler/yerler olduğunu belirtmişlerdir. Bunun nedeni o bölgelerde suçta maruz kalma risk algısının yüksek olmasıdır. Katılımcıların genel olarak riskli gördüğü yerlerin hangileri olduğunu belirlemeye yönelik olarak, "Sizce suçta maruz kalma riskiniz nerelerde fazladır?" sorusu sorulmuştur.

⁶"Cinsel saldırıya uğramak" sorusu sadece kadın katılımcılara sorulmuş, ankete katılan 994 kadının %53,3 cinsel saldırıdan "çok korktuğunu", %28,3'ü de "korktuğunu" belirtmişlerdir.

Grafik 4. Örneklem Grubunun Suça Maruz Kalma Risk Algısının Yüksek Olduğu Kentsel Alanlar

Not: Katılımcılar birden fazla seçeneği işaretleyebilmişlerdir.

Grafik 4'e göre, katılımcıların çok önemli bir bölümü (1198 kişi) sokakları riskli bulmaktadır. Bu da katılımcıların yaklaşık %60'ına tekabül etmektedir. Sokakları, 563 kişi ile parklar izlemektedir. Göçmenlerin yoğun olduğu mahallelerin riskli olduğunu düşünen katılımcıların sayısı 379 iken, kent merkezini riskli bulanların sayısı 259 kişidir. Katılımcıların en az riskli bulduğu yerler ise yaşadıkları evleri (24 kişi) ve mağazalardır (27 kişi). Bu oranlar, katılımcıların, kentsel kamusal alanlardan ziyade özel alanda (evlerinde) kendilerini güvende hissettiklerini göstermektedir. Özellikle, son dönemlerde kentleri tehdit eden terör eylemleri göz önünde bulundurulduğunda verilen cevaplar beklenildiği düzeydedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Kentleşmenin beraberinde getirdiği sorunlardan biri olarak suç korkusu, özellikle devletin güçsüz olduğu, kurumlara güvenin zayıfladığı, gelir dağılımı adaletsizliklerinin kutuplaştığı ülkeler için baş edilmesi güç bir sorun olmaya adaydır. Öte yandan, kent güvenliği sorunları ve suç korkusu yalnızca gelişmişlik ve yönetim sorunları olan ülkelere değil, gelişmiş ülkelere de önemli, kentsel sorunlardan birini oluşturmaktadır. Amerika'da milyonlarca kişinin çöküntü alanlarında yaşaması ya da evsiz olması, buna bağlı olarak suç oranlarındaki artış vb. gelişmeler, sorunun belli ülkelere özgü olmadığını göstermektedir. Ayrıca, son zamanlarda yaşanmakta olan terör eylemleri de suç korkusu üzerinde belirgin bir etki yaratmakta, insanları evden çıkamaz hale getirmektedir. 11 Eylül saldırılarıyla dünya kamuoyunun gündemine oturan, Brüksel'de acısı henüz çok taze olan canlı bomba eylemleri gibi güvenlik sorunları, suç korkusunun kentsel ama aynı zamanda küresel bir sorun olmaya aday olduğunu göstermektedir.

Türkiye de bu gelişmelerden fazlasıyla nasibini alan bir ülke olarak, kent güvenliği ve suç korkusu bağlamında önemli sorunlarla yüzleşmek durumunda kalmaktadır. Ne var ki, konu akademik yazında yeterli ilgiyi görmemiştir. Bu durum da aslında karar alıcıların ne kadar "gözü kapalı" hareket etmek durumunda olduklarını göstermektedir. Konuya ilişkin diğer bir eksiklik de, son yıllarda gerçekleştirilen alan araştırmalarının genel olarak kriminoloji ya da sosyoloji perspektifinden ele alınması, kentleşme boyutunun göz ardı edilmesidir. Oysa ki nüfusunun büyük bölümü kentlerde yaşayan ve kent güvenliği sorunları ciddi boyutlara ulaşmış Türkiye kentlerinde, kentbilim perspektifinden konuyu ele alan çalışmaların sayısı son derece sınırlıdır. Bu çalışma, söz konusu eksikliğin giderilmesine katkı sağlamak amacıyla 26 kent merkezinde 2000 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Alan araştırması kapsamındaki örneklem grubunun önemli bir bölümünün (%82;2) uzun bir süredir (dokuz yıl ve üzeri) kentte yaşamakta oldukları tespit edilmiştir. Bu bağlamda en azından önkabul olarak "kentli" olarak kabul edilmişlerdir. "Kentli" diğer bir ifade ile "yerli" olmak, "kendini yaşadığı yerde gerçekleştirmek", "kendini kente ait hissetmek" ya da "kentte güvende olmak" gibi duyguları beraberinde getirmektedir. Nitekim, kentsel yaşam kalitesi, kentin yaşanabilirliği ya da yaşam memnuniyeti

araştırmalarında “güvenlik” temel bir ölçüttür. Güvenlik, aynı zamanda Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisinde tanımladığı üzere, en temel insan gereksinimlerinden biridir. Bu bağlamda çalışmada Türkiye’de kent sakinlerinin güvenlik algıları ölçülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, kentlilerin; gece dışarı çıkmak için kenti güvenli bulmadıkları (%60,4); toplu ulaşım araçlarını kullanmaktan çekindikleri (%66,9) görülmektedir. Güvenlik algısının daha yüksek olduğu gündüz vakti de, aynı oranda olmasa da güvensiz hissetme durumunun (%32,1) söz konusu olduğu belirlenmiştir.

Katılımcılar, kent içinde bir yerden diğer bir yere giderken tedirgin olduklarını belirtmişler ve bunlardan çok önemli bir bölümü (%42,8) تنها saatlerden ve/veya yerlerden tedirgin olduklarını belirtmişlerdir. Yine katılımcılara, Türkiye’nin mevcut Suriyeli göçü de göz önünde bulundurularak, kentte karşılaştıkları bazı kişilerden tedirgin olup olmadıkları sorulmuş, katılımcıların çok önemli bir bölümü (%81,2) tedirginlik yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların en fazla sarhoşlardan ve yabancılardan (Suriyelilerden) tedirgin oldukları belirlenmiştir.

Türkiye’de kent sakinlerinin hangi tür suçlara maruz kalmaktan korktuklarını belirlemek üzere, derecelendirmeli bir ölçek kullanılmıştır. Buna göre örneklem grubunun ciddi oranda kentte suç korkusu hissettikleri, bunların da ağırlıklı kısmını şahsa yönelik suçların oluşturduğu görülmektedir. Bu suçlardan ilk sırada cinsel saldırıya uğrama korkusu yer almaktadır. Özellikle Özgecan Arslan Cinayeti, Cansel Buse K. olayı ve en güncel olay olarak Karaman’da erkek öğrencilerin maruz kaldığı cinsel taciz olaylarının medyada da sıklıkla gündeme getirilmesinin, bu korkuyu artırdığı ifade edilebilir. Nitekim Gaziantep’te 2014 yılında kadınlar üzerinde yapılan bir alan araştırmasında da (Sipahi&Özsoy, 2015) benzer bulgulara rastlanmıştır. Araştırmada Gaziantep’te kadınların büyük ölçüde güvenlik sorunu yaşadıkları saptanmış ve medyada yoğun bir biçimde ele alınan Özgecan cinayeti sonrasında %56’lık bir bölümünün toplu taşıma araçlarını kullanma noktasında tedirginlik yaşadıkları belirlenmiştir.

Benzer biçimde son günlerde sıklıkla gündeme gelen terör olaylarının, medyada ve siyasi alanda öncelikli gündem maddesi haline gelmesi, Türkiye’de kent sakinlerinin suç korkularını teröre yoğunlaştırdığını göstermiştir. Katılımcıların %78’lik bir oranının terör saldırısından korktuğunu dile getirmiştir. Cinsel saldırı ve terörü, öldürülmek, silahlı saldırıya uğramak, fiziksel saldırıya uğramak gibi yine şahsa yönelik suçlar oluşturmuştur.

Görüldüğü gibi kentler, hem uluslararası ve küresel, hem de ulusal gelişmelerden payını almakta ve kent güvenliği sorunları bu gelişmelerden etkilenmektedir. Psikolojik bir olgu olduğu kadar toplumsal bir olgu olan suç korkusu, kent güvenliği sorunlarıyla birlikte gündeme gelmekte ve toplum üzerinde kimi zaman güvenlik sorunlarının yaptığı yıkımdan daha fazlasını gündeme getirmektedir. Uzun soluklu, aşılması güç bir sorunsal haline gelebilen suç korkusunun azaltılması için hükümetlerin, yerel yönetimlerin ve kent halkının işbirliği yapması bir zorunluluktur. Özellikle kentin belirli bölgelerinin rehabilite edilmesi, enformel sektörün denetim altına alınması, mahalle kültürünün yeniden tesis edilmesi, kentlilerin sorumluluk ve kentine sahip çıkma gibi duygularının artırılması ve yaşanan bütünleşme problemleriyle mücadele edilmesi çözüm için öncelikli olarak üzerinde durulması gereken konulardır.

KAYNAKÇA

- AYTAÇ, Serpil v.d. (2015). “Kent Güvenliği Olarak Suç Korkusu: Bursa Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, s. 259-267.
- BALLARD, J. Graham (2004). *Süper Kent*, (Çev. Z. Çiftçi) , İstanbul: Ayrıntı.
- DERDİMAN, R.Cengiz.(2010). “Kentleşmenin Suça Etkisi ve Kentlilerin Suçla Mücadelenin Sosyal ve Hukuki Boyutları”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt19, Sayı3, Temmuz.
- DÖNMEZER, Sulhi (1981). *Kriminoloji*, İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- FERRARO, Kenneth (1997). *The Fear of Crime: Interpreting Victimization Risk*, State Univ. Of New York Press.
- HUNTER, Albert (1978). “Symbols of Incivility: Social Disorder and Fear of Crime in Urban Neighborhoods”, <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/82421.pdf>.
- KELEŞ, Ruşen (2015). *Kentleşme Politikası*, İmge: Ankara.
- KUL, Mehmet (2013). *Suçtan Daha Büyük Suç Korkusu*, İstanbul: YeniYüzyıl.
- ÖMEROĞLU, Ömer (2012). “Suç Korkusu, Cezanın Caydırıcılığı ve Küçük Suçlar”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVI, Y., Sa. 4, s. 329-370.
- ÖZCAN, Nilüfer (1994). “Şiddete Dayalı Olmayan Sapmış Davranışlar ve Aile Kurumu”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı. 11: ss. 149-158
- PAIN, Richard (2001). “Gender, Race, Age and Fear in the City”, *Urban Studies*, Vol. 38, Nos.5-6, p. 899-913.
- ÖRSELLİ, Erhan (2016). *Türkiye’de Yargıya Güven*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- SİPAHI, Esra B., ÖZSOY, Bahar. (2015). *Kadın Dostu Kent İmgesi: Sorunları ve Beklentileri Bağlamında Gaziantep’te Kadınlar Üzerine Bir Araştırma*, Ankara: Aktaş Yayıncılık.
- TAYLOR, Ralp, HALE, Margaret (1986). “Testing Alternative Models of Fear of Crime”, *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 77, Issue 1, p. 151-189
- TÜİK (2014). *Yaşam Memnuniyeti Araştırması*, Ankara.
- ULUDAĞ, Şener (2010). “Vatandaşların Suç Korku (Güvenlik Endişesi) Seviyesine Etki Eden Faktörler ve Alınabilecek Önlemler: Malatya Örneği”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt. 12, Sayı, 1. s. 1-27
- ULUDAĞ, Şener, DOLU, Osman. (2013). *Türkiye’de Suç Korkusu*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları
- WARR, Mark (1985). “Fear of Rape Among Urban Women”, *Social Problems*, Vol. 32, No. 3, p. 238-250.